

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування закладу вищої освіти)

географічний

(назва інституту / факультету)

Кафедра фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

(назва кафедри)

Декан

Заячук М.Д.

“ 28 ” КУ 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

Прикладна фізична географія

(назва навчальної дисципліни)

Вибіркова

(вказати: обов'язкова / вибіркова)

Освітньо-професійна програма ОП «Середня освіта (Географія)»

(назва програми)

Спеціальність 014.07 Середня освіта (Географія)

(вказати: код, назва)

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

(вказати: перший бакалаврський/другий магістерський)

географічний

(назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)

Мова навчання українська

(вказати: на якій мові читається дисципліна)

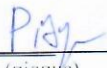
Чернівці - 2025 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Прикладна фізична географія
складена відповідно до змісту освітньої програми Середня освіта (Географія).

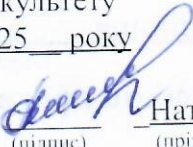
Розробник: Проскурняк М.М., доцент, к. геогр. н., доцент
(П.І.Б. авторів, посада, науковий ступінь, вчене звання)

і затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, геоморфології та палеогеографії

Протокол № 1 від “ 26 ” серпня 2025 року

Завідувач кафедри Рідуш Б.Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено методичною радою географічного факультету
Протокол № 1 від “ 28 ” серпня 2025 року

Голова методичної ради інституту / факультету Наталія АНДРУСЯК
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Проскурняк, 2025 рік

Мета навчальної дисципліни.

Мета навчальної компоненти. Освоїти основні методи прикладних фізико-географічних досліджень для різних галузей народного господарства. Навчити студентів виявляти та оцінювати просторово-часові відмінності фізико-географічних умов територій, що використовуються або освоюються; оцінювати стійкість природних систем до антропогенного навантаження. Оволодіти методами географічного прогнозування подальшого розвитку території під дією господарської діяльності.

Завдання вивчення дисципліни: охарактеризувати науково-методологічні основи прикладної фізичної географії та її складових; виявити особливості розвитку прикладної фізичної географії та встановити етапи її становлення; висвітлити принципи та методи ландшафтного аналізу в регіональному проектуванні; вивчити фізико-географічні процеси та стихійні явища, які необхідно враховувати при проектуванні геотехнічних систем і освоєнні регіонів; дати характеристику основних напрямків господарської діяльності та їх впливу на ландшафтні комплекси; оволодіти методикою оцінки стійкості ландшафтних комплексів до антропогенного навантаження; розкрити основні сучасні методи географічного прогнозування.

Пререквізити. «Загальне землезнавство», «Основи раціонального природокористування та охорони природи», «Топографія з основами геодезії», «Геологія, загальна та історична», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства», «Геоморфологія», «Кліматологія», «Гідрологія», «Біогеографія», «Ландшафтознавство», «Географія України» .

Результати навчання

Загальні компетенції. ЗК 09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології, програмне забезпечення та інтегрувати їх в освітнє середовище ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, зокрема, в процесі виявлення та оцінки педагогічних проблем, прийняття рішень щодо їх усунення. ЗК 13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями, провадження інноваційної діяльності, здатність генерувати нові ідеї, творчо підходити до розв'язання проблем.

Спеціальні (фахові) компетенції. ФК 03. Здатність добирати та використовувати сучасні й ефективні методики та технології навчання. ФК 05. Здатність застосовувати комунікативні знання, уміння та навички а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення педагогічної комунікативної діяльності. ФК 09. Здатність навчити аналізувати географічні об'єкти й процеси як антропогенного, так і природного походження, з погляду фундаментальних принципів і знань природничих наук.

Програмні результати навчання. ПРН 05. Знання основних принципів і положень географічної науки та їх використання у професійній педагогічній діяльності. ПРН 06. Здатність зрозуміло доносити висновки, знання та їх обґрунтування до слухачів користуючись основними поняттями та термінами професійно-орієнтованих дисциплін. ПРН 10. Застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні й методичні засади викладання навчальних дисциплін та обирати технології та методики в освітньому процесі.

Опис навчальної дисципліни

Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни _____				
		Кількість	Кількість годин	Вид

Форма навчання	Рік підгот овки	Семестр	кредитів	годин	Змістових модулів	лекції	практичні	семінарії	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	підсумкового контролю
Денна	4	7	3	90	2	22	12			56		залік
Заочна	4	7	3	90	2	8	8			74		залік

Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Теми лекційних занять.	Змістовий модуль 1. Прикладна фізична географія як наука												
Тема 1. Теоретико-методологічні основи прикладної фізичної географії.	8	2	1			5	9	1	1			7	
Тема 2. Становлення та розвиток прикладних фізико-географічних досліджень.	8	2	1			5	8					8	
Тема 3. Принципи та методи ландшафтного аналізу в регіональному проектуванні.	8	2	1			5	9	1	1			7	
Тема 4. Природокористування як фактор перетворення структури та функцій ландшафтів.	9	2	1			6	9	1	1			7	
Тема 5. Антропогенні ландшафти та антропогенні зміни.	11	4	1			6	10	1	1			8	

Стійкість ландшафтів до антропогенного навантаження.												
Разом за ЗМ1	44	12	5			27	45	4	4			37
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. Фізико-географічне обґрунтування схем і проектів природокористування.											
Тема 6. Вивчення фізико-географічних процесів, стихійних явищ при проектуванні геотехнічних систем і освоєнні регіонів.	10	2	1			7	9	1				8
Тема 7. Географічне прогнозування.	8	2	1			5	9	1	1			7
Тема 8. Ландшафтне обґрунтування схем і проектів природокористування .	8	2	1			5	8		1			7
Тема 9. Фізико-географічне обґрунтування районного планування.	8	2	1			5	10	1	1			8
Тема 10. Фізико-географічне обґрунтування різних видів господарської діяльності та сучасні проблеми прикладних фізико-географічних досліджень.	12	2	1			7	9	1	1			7
Разом за ЗМ2	46	10	7			29	45	4	4			37
Усього	90	22	12			56	90	8	8			74

Тематика лекційних занять з переліком питань

№ з/п	Назва теми з основними питаннями
1	Теоретико-методологічні основи прикладної фізичної географії. Прикладна фізична географія як наука. Об'єкт, предмет і завдання курсу.
2	Становлення та розвиток прикладних фізико-географічних досліджень. Зародження, становлення і сучасний стан розвитку прикладних фізико-географічних досліджень.
3	Принципи та методи ландшафтного аналізу в регіональному проектуванні. Процес антропогенізації природного середовища. Визначення тенденцій та закономірностей формування суспільно-територіальних систем.
4	Природокористування як фактор перетворення ландшафтів. Види природокористування як фактор перетворення структури та функцій ландшафтів. Функціональна класифікація ландшафтів.
5	Стійкість ландшафтних комплексів як їх здатність до самовідновлення. Антропогенні ландшафти та антропогенні зміни. Стійкість ландшафтів до антропогенного навантаження.
6	Геотехнічні системи як наслідок взаємовпливів природних і антропогенних процесів. Вплив природних і антропогенних процесів на геотехнічні системи..
7	Географічне прогнозування. Методи та види географічних прогнозів.
8	Ландшафтні дослідження для різних видів природокористування. Ландшафтознавче обґрунтування схем і проектів природокористування.
9	Районне планування як один із видів географічної діяльності. Фізико-географічне обґрунтування районного планування.
10	Сучасні проблеми прикладних фізико-географічних досліджень в Україні. Фізико-географічне обґрунтування різних видів господарської діяльності та проблеми прикладних фізико-географічних досліджень з метою відновлення та охорони довкілля, сплюндрованого російською війною.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (завдання - вивчити базові поняття, оволодіти методикою оцінки ступеня антропогенних перетворень ландшафтів і виконати Проект з оцінки ступеня руйнації та розробки заходів відновлення довкілля, сплюндрованого російською війною)
1	Теоретико-методологічні основи прикладної фізичної географії. Прикладна фізична географія як наука. Об'єкт, предмет і завдання курсу.
2	Становлення та розвиток прикладних фізико-географічних досліджень. Зародження, становлення і сучасний стан розвитку прикладних фізико-географічних досліджень.
3	Принципи та методи ландшафтного аналізу в регіональному проектуванні. Процес антропогенізації природного середовища. Визначення тенденцій та закономірностей формування суспільно-територіальних систем.
4	Природокористування як фактор перетворення ландшафтів. Види природокористування як фактор перетворення структури та функцій ландшафтів. Функціональна класифікація ландшафтів.
5	Стійкість ландшафтних комплексів як їх здатність до самовідновлення. Антропогенні ландшафти та антропогенні зміни. Стійкість ландшафтів до антропогенного навантаження.

6	Геотехнічні системи як наслідок взаємовпливів природних і антропогенних процесів. Вплив природних і антропогенних процесів на геотехнічні системи..
7	Географічне прогнозування. Методи та види географічних прогнозів.
8	Ландшафтні дослідження для різних видів природокористування. Ландшафтознавче обґрунтування схем і проектів природокористування.
9	Районне планування як один із видів географічної діяльності. Фізико-географічне обґрунтування районного планування.
10	Сучасні проблеми прикладних фізико-географічних досліджень в Україні. Фізико-географічне обґрунтування різних видів господарської діяльності та проблеми прикладних фізико-географічних досліджень з метою відновлення та охорони довкілля, сплюндрованого російською війною.

Завдання для самостійної роботи студентів

№ з/п	Назва теми	Завдання для самостійної роботи	К-сть годин
1	Прикладна фізична географія як наука. Об'єкт, предмет і завдання курсу.	конспект	5
2	Зародження, становлення і сучасний стан розвитку прикладних фізико-географічних досліджень.	конспект	5
3	Процес антропогенізації природного середовища. Визначення тенденцій та закономірностей формування суспільно-територіальних систем.	конспект	5
4	Види природокористування як фактор перетворення структури та функцій ландшафтів. Функціональна класифікація ландшафтів.	конспект	6
5	Стійкість ландшафтних комплексів як їх здатність до самовідновлення.	конспект	6
6	Вплив природних і антропогенних процесів на геотехнічні системи..	конспект	7
7	Методи та види географічних прогнозів.	конспект	5
8	Ландшафтні дослідження для різних видів природокористування.	конспект	5
9	Районне планування як один із видів географічної діяльності.	конспект	5
10	Сучасні проблеми прикладних фізико-географічних досліджень в Україні.	конспект	7

Методи навчання

- словесні методи (лекція, консультація, дискусія),
- практичні заняття
- графічні роботи.

- наочні методи (презентації, ілюстрації, відеоматеріали).
- робота з книгою: навчально- методичною, науковою
- електронне та інтерактивне онлайн-навчання (курси – ресурси, мультимедійні, дистанційні, ютуб-канал кафедри)
- самостійна робота за програмою навчальної дисципліни

Система контролю та оцінювання

Результати навчання	Методи контролю
визначати і пояснювати основні поняття, сутність завдань методологічних проблем географії як науки, їх практичну значимість.	бібліографічний опис, тести та письмові аналітичні завдання
описувати особливості проблем фізико-географічних і суспільно-географічних досліджень, особливості створення природно-господарських систем у просторі й часі, розуміти та вміти пояснювати хід проведення даних практичних робіт.	письмові тестові та аналітичні завдання
інтерпретувати методи спостережень за станом природно-господарських систем, виконувати певні роботи, аналізувати їх результати, складати відповідні проекти;	Усний контроль, практичні розрахункові роботи
давати географічні прогнози, пояснювати вплив природних і антропогенних процесів на географічні системи, проводити комплексні дослідження для різних форм природокористування	Усний контроль, дискусія

Форми контролю

Усні й письмові відповіді на питання, письмові відповіді на поточний тестовий контроль; перевірка виконання завдань (здійснення аналізу графіків, карт, схем, картосхем, таблиць, побудова схем, розв'язування задач тощо), ходу самостійної роботи, контрольні й модульні письмові роботи. Тестовий контроль здійснюється за допомогою набору стандартизованих завдань, які дають можливість перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами, виміряти обсяг і рівень конкретних знань, умінь і навичок. Самостійна робота виконується у формі анотацій, презентацій та ілюстративних матеріалів (у електронній формі, на паперових носіях), що унаочнюють окремі питання курсу - контрольні роботи. Форма підсумкового контролю – *залік*.

Критерії оцінювання поточного та підсумкового контролю

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання (<i>аудиторна та самостійна робота</i>). До 5 балів – середня оцінка за усну відповідь, виконання практичної роботи упродовж змістовного модуля; до 3 балів – середня оцінка за виконання самостійної роботи; до 10 балів – за написання модульної контрольної роботи.	Підсумковий модуль (залік). Кількість балів (два теоретичні питання по 10 балів за кожне = 20; плюс 20	Сумарна к-ть балів
---	--	--------------------

Змістовий модуль №1 30 балів					Змістовий модуль № 2 30 балів					балів за тести або практичне питання)	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

Критерії оцінювання за національною та міжнародною системою

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок (умови заліків)
	Оцінка (бали)	Пояснення	
Відмінно	A (90-100)	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	Студент детально знає теоретичний матеріал і матеріал практичних занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень теорії та вільно їх трактує, оперує науковою термінологією. На запитання викладача по програмі курсу відповідає не вагаючись. Виконав всі види практичних робіт. Опрацював теми для самостійного вивчення.
Добре	B (80–89)	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	Студент знає теоретичний матеріал і матеріал практичних робіт, уміє давати визначення основних понять, володіє базовими положеннями. На запитання викладача відповідає чітко. Деякі положення не розкриває повністю. Виконав всі практичні роботи. Опрацював теми самостійного вивчення.

	С (70–79)	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	Все вище вказане студент виконує не повною мірою, однак добре знає теорію й практику, виконує завдання викладача. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить вірні рішення. Опрацював теми для самостійного вивчення.
Задовільно	D60–69	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	Знає основні теоретичні положення, вміє, відповідає на більшу частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював більшість тем самостійного вивчення.
	E (50–59)	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	Знає окремі теоретичні положення, відповідає на частину запитань викладача, виконав практичні завдання, опрацював частину тем самостійного вивчення.
Незадовільно	FX (35–49)	Незадовільно (з можливістю повторного складання)	Не виконані вимоги для оцінки “задовільно”.
	F (1–34)	Незадовільно (з обов’язковим повторним курсом)	-

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Зараховано	A (90-100)	зараховано

Зараховано	B (80-89)	зараховано
	C (70-79)	зараховано
Зараховано	D (60-69)	зараховано
	E (50-59)	зараховано
Не зараховано	FX (35-49)	(незараховано) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незараховано) з обов'язковим повторним курсом

Перелік питань для самоконтролю та підсумкового контролю навчальних досягнень студентів

1. Об'єкт, предмет, завдання та методи досліджень прикладної фізичної географії.
2. Місце прикладної фізичної географії в системі географічних наук.
3. Основні напрями прикладних фізико-географічних досліджень.
4. Розкрийте загальні уявлення про структуру ландшафту.
5. Становлення ландшафтного картографування
6. Територіальне та ландшафтне планування.
7. Масштабні рівні, етапи й завдання ландшафтного планування
8. Поняття екологічного й ландшафтного менеджменту.
9. Ландшафтознавчі принципи екоменеджменту
10. Географічна й екологічна експертиза.
11. Екологічний аудит.
12. Поняття природокористування. Алгоритм досліджень природокористування
13. Стадійність і завдання ландшафтних досліджень для обґрунтування НПП.
14. Ландшафтна карта як основа проекту НПП, її наліз і оцінка.
15. Функціональне зонування НПП
16. Завдання, методика, напрями агроландшафтних досліджень.
17. Ландшафтознавчий аналіз, оцінка, класифікація меліорцій.
18. Етапи проектування ландшафтно-меліоративних систем.
19. Зміст ландшафтної архітектури та дизайну.
20. Основні завдання ландшафтної архітектури та дизайну.
21. Зміст ландшафтної архітектури та дизайну.
22. Основні завдання ландшафтної архітектури та дизайну.
23. Ландшафтний підхід у національному та міжнародному законодавстві
24. Ландшафтні карти, їх типи і значення. Джерела складання ландшафтних карт.
25. Прикладні ландшафтні карти. Ландшафтні кадастри та ГІС.
26. Основні принципи складання ландшафтних карт. Графічні перетворення і картографічний синтез інформації.
27. Типологічний, динамічний і комплексний підходи до вивчення просторової диференціації та розвитку ландшафтів. Основні методи.
29. Засоби зображення і способи картографування. ГІС як засіб формування, збереження та оновлення географічної інформації у ландшафтному картографуванні.
30. Аналіз геоморфологічної та геологічної карт і карти четвертинних відкладів як інваріантної основи ландшафтної карти.
31. Аналіз ґрунтово-геоботанічних карт як джерела варіантного різноманіття ландшафтної карти.
33. Використання ГІС як основи комп'ютерного складання ландшафтних карт.
34. Інформаційна основа, принципи і методи оціночних ландшафтних досліджень. Аналіз і

оцінка ландшафтних умов.

35. Сутність ландшафтної типології і районування.

36. Адаптивний і конструктивний підходи до укладання прикладних ландшафтних карт.

37. Методика аналізу ландшафтних основ для розміщення сільськогосподарських угідь і сівозмін, лісосмуг, доріг, поселенських, промислових, водних, рекреаційних, природоохоронних об'єктів

38. Принципи проектування, естетика й архітектура культурного ландшафту.

39. Роль управління й моніторингу в функціонуванні й динаміці культурного ландшафту.

40. Методика складання Проекту природокористування як основи створення культурного ландшафту.

Зарахування результатів неформальної освіти

Відповідно до «Порядок визнання у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (протокол №16 від 25 листопада 2024 року)» (<https://www.chnu.edu.ua/media/4g5fzssb/poriadok-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-ta-abo-informalnoi-osvity.pdf>) допускається зарахування навчальних елементів, а також отримання додаткових балів за результатами неформальної освіти:

- робота чи стажування за фахом, що підтверджується документом із підприємства та забезпечує набуття компетентностей, передбачених навчальною дисципліною;
- проходження безкоштовних навчальних тренінгів (вебінарів, семінарів), що проводяться на платформі Coursera та інших фахових платформах.

Результати зараховуються для відповідних тем лекційних і практичних занять чи окремих модулів цієї навчальної дисципліни у кількості балів, що виділяються на цей навчальний елемент.

Рекомендована література

Основна:

1. Гродзинський М.Д., Савицька О.В. Ландшафтознавство: навчальний посібник.-К.: ВПЦ «Київський університет», 2008.-319 с.
2. Гродзинський М. Д. Стійкість геосистем до антропогенних навантажень / М.Д.Гродзинський. — К.: Лікей, 1995. — 233с.
3. Кілінська К.Й. Еколого-прогнозна оцінка природно-господарської різноманітності Карпато-Подільського регіону України : монографія / К. Й. Кілінська; Чернів. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича. - Чернівці : Рута, 2007. - 492 с.
4. Міллер Г.П., Ландшафтознавство: теорія і практика:[Навч. посібн] / Г.П.Міллер, В.М.Петлін, А.В.Мельник. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім.. І.Франка, 2002. – 172 с.
5. Пашенко В.М. Землезнання. Книга перша. Методологія природничо-географічних наук /В.М.Пашенко. - К.: СП „Інтертехнодрук”, 2000. – 320 с.
6. Природокористування: навчальний посібник. / [Царик Л.П, Каплун І.Г., Барна І.М., Лісова Н.О., Стецько Н.П. Чеболда І.Ю., та ін..] – Тернопіль: редакційно-видавничий відділ ТНПУ, 2015 – 398 с.
7. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навчальний посібник / О.Г.Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
8. Шищенко П.Г. Прикладная физическая география / П.Г.Шищенко. – К.: Вища школа, 1998. – 192 с.

Додаткова:

1. Геренчук К.І. Польові географічні дослідження / К.І.Геренчук, Е.М.Раковська, О.Г.Топчієв. – Київ, 1975. – 24с.
2. Гродзинський М.Д. Пізнання ландшафту: Місце і простір: Монографія у 2-ох т. - К.: «Київський університет», 2005. – Т.1. – 431 с., Т.2. – 503 с.

3. Гуцуляк В.М. Ландшафтно-геохімічна екологія: Навчальний посібник / В.М.Гуцуляк. – Чернівці: Рута, 1995. – 317с.
4. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292с.
5. Проскурняк М.М. Ландшафтогенез і природокористування на закарстованих територіях / М.М. Проскурняк, В.М. Андрейчук. – Чернівці: Рута, 1999. – 87 с.

Політика академічної доброчесності

Дотримання академічної доброчесності в Чернівецькому національному університеті імені Ю. Федьковича регламентується такими нормативними документами:

1. Правила академічної доброчесності (від 28 листопада 2016 протокол № 12)
2. Етичний кодекс (від 29 травня 2023 протокол № 5)
3. Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (Від 02 вересня 2024 протокол № 12)

Політика щодо термінів виконання робіт та перескладання	Роботи, які здані пізніше встановлених поточних термінів виконання робіт без поважних причин, не оцінюються. Перескладання рубіжних контролів (модулів) відбувається за дозволом лектора за наявності документів, що підтверджують поважні причини
Політика академічного плагіату, фальсифікації і фабрикації	Списування під час контрольних і самостійних робіт, іспиту заборонені (і т.ч. із використанням мобільних девайсів). У випадку виявлення таких порушень роботи не оцінюватимуться
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, академічна мобільність) навчання може відвідуватись індивідуально у формі онлайн